

มายาแห่งข้อมูล : เมื่อความจริงอาจถูกเขียนใหม่
วิเคราะห์สัจนิยมไซเบอร์จากซีรีส์เจาะระบบโลกสะเทือน

THE ILLUSION OF INFORMATION: WHEN TRUTH CAN BE REWRITTEN
A CYBER-REALIST ANALYSIS OF "ZERO DAY"

พระครูปลัดธันรบ โชติวิโส (วงศ์ษา)

Phrakhrupalad Thanrob Jotivamsa (Wongsa)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Corresponding Author, E-mail : resurrection2566@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล อำนาจ และความจริง ผ่านกรณีศึกษาซีรีส์เรื่อง เจาะระบบโลกสะเทือน (Zero Day) ในฐานะภาพแทนของวิกฤติไซเบอร์ร่วมสมัย และ (2) วิเคราะห์ข้อมูลในฐานะ “มายา” และ “สุญญตา” ตามหลักพุทธปรัชญา เพื่ออธิบายสถานะของความจริงในยุคดิจิทัล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารและการตีความเชิงปรัชญา ผลการศึกษาพบว่า

1) ข้อมูลในยุไซเบอร์มิได้เป็นเพียงตัวแทนของความจริง หากแต่เป็นกลไกของอำนาจที่ผลิตและกำหนดความจริงผ่านโครงสร้างดิจิทัล เมื่อระบบข้อมูลถูกควบคุมหรือบิดเบือน ความจริงที่สังคมยึดถือย่อมสั่นคลอนตามไปด้วย

2) เมื่อพิจารณาผ่านแนวคิดเรื่อง “มายา” และ “สุญญตา” ข้อมูลมิได้มีแก่นแท้ถาวร หากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ความจริงในยุคไซเบอร์จึงมีสถานะเป็นความจริงเชิงสมมติที่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของข้อมูลและอำนาจ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การตระหนักรู้ในความว่างและความไม่เที่ยงของข้อมูลเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาจริยธรรมดิจิทัล เพื่อไม่ให้มนุษย์ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของความจริงเทียมในสังคมข้อมูลข่าวสาร

คำสำคัญ : ข้อมูลและอำนาจ, ภัยไซเบอร์, มายาและสุญญตา

Abstract

This academic article aims (1) to analyze the relationship between information, power, and truth through the case study of the series Zero Day as a representation of contemporary cyber crises; and (2) to examine information as *Māyā* (illusion) and *Sūnyatā* (emptiness) within Buddhist philosophy in order to explain the status of truth in the digital age. The study employs documentary analysis and philosophical interpretation. The findings reveal that:

1) Information in the cyber age is not merely a representation of truth but functions as a mechanism of power that produces and structures truth through digital systems. When information infrastructures are manipulated or destabilized, the truth upheld by society becomes fragile and uncertain.

2) From the perspective of *Māyā* and *Sūnyatā*, information lacks intrinsic essence and arises dependently upon conditions. Truth in the cyber era therefore exists as a conventional construct shaped by informational and power structures.

The study contributes a philosophical insight that awareness of the impermanence and emptiness of information forms a foundational basis for developing digital ethics capable of resisting manufactured or illusory truths in contemporary society.

Keywords : Information and Power, Cyber Threats, *Māyā* and *Sūnyatā*

บทนำ

มายาแห่งข้อมูล: Zero Day, Nexus และสูญญตาในโลกไซเบอร์

ในยุคดิจิทัล ข้อมูลไม่ได้เป็นเพียงตัวกลางในการสื่อสารอีกต่อไป แต่กลายเป็นแก่นกลางของอำนาจ ความรู้ และโครงสร้างสังคม โลกออนไลน์ทำให้มนุษย์สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไม่จำกัด แต่ในขณะเดียวกัน ข้อมูลเหล่านั้นก็สามารถถูกเปลี่ยนแปลง บิดเบือน หรือทำลายได้เช่นกัน ซึ่งนำไปสู่คำถามสำคัญคือ “ความจริง” ที่เรารับรู้ทุกวันนั้นมีความมั่นคงเพียงใด

เรากำลังอยู่ในสถานการณ์ที่ข้อมูลเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่ง ซึ่งมันกำหนดว่าใครเป็นใคร กำหนดอำนาจทางการเมือง และแม้กระทั่งกำหนดความจริงที่เรารับรู้ ข้อมูลจึงกลายเป็นทรัพยากรที่มีอำนาจสูงสุด สังคมจึงเคลื่อนตัวจากการยึดมั่นในสัจธรรม สู่การยอมรับ “ความจริงที่ถูกสร้าง” ผ่านระบบข้อมูล และเทคโนโลยีดิจิทัลสารสนเทศ ข้อมูลไม่ได้เป็นเพียงตัวแทนของความจริงอีกต่อไป แต่เป็นเครื่องมือที่สามารถถูกควบคุม ปรับเปลี่ยน และแม้กระทั่งทำลายได้ เพื่อสร้างภาพลวงตาให้สอดคล้องกับอำนาจและผลประโยชน์ของผู้ถือครองข้อมูล ไม่เพียงสะท้อนภัยคุกคามทางไซเบอร์ แต่ยังชี้ให้เห็นความเปราะบางของความจริงที่ยึดโยงกับข้อมูล กล่าวคือ เมื่อความจริงพังได้ด้วยโค้ดเพียงบรรทัดเดียว เรายังจะเชื่อในเสถียรภาพของ ‘ความเป็นจริง’ ได้อย่างไร

ปรัชญาจากซีรีรี่เรื่อง เจาะระบบโลกสะท้อน (Zero Day) เป็นแนวคิดที่นำเสนอประเด็นที่เกี่ยวกับการโจมตีช่องโหว่ของระบบไซเบอร์ ซึ่งสามารถทำให้ข้อมูลทั้งหมดในโลกดิจิทัลเปลี่ยนแปลงได้ในพริบตา สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อภัยไซเบอร์สามารถโจมตีและทำลายโครงสร้างของข้อมูลที่เราใช้รับรู้ความจริง โลกที่เราคิดว่าเป็นจริงอาจพังทลายลงได้ในพริบตา ลองจินตนาการว่าปัญญาชนและข้อมูลประจำตัวของเรากลับหายไปจากระบบ หรือแม้แต่ประวัติศาสตร์ของทั้งประเทศถูกแก้ไข หากความจริงสามารถถูกทำลายได้ง่าย เพียงแค่โค้ดหรือรหัสไม่กี่ชุด เรายังควรเรียกมันว่า “ความจริง” ได้หรือไม่ ข้อมูลและสารสนเทศในยุคดิจิทัลจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่เครื่องมือในการเข้าถึงความจริง แต่ยังเป็นสิ่งที่กำหนดและบิดเบือนความจริงด้วย

แนวคิดนี้สะท้อนกับ มุมมองของยูวัล โนอาห์ แฮรารี (Yuval Noah Harari) ในหนังสือ “Nexus” ที่ชี้ให้เห็นว่า ข้อมูลไม่ได้แสวงหาความจริง แต่มีเป้าหมายเพื่อ “การจัดระเบียบ” ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ผ่าน

อัลกอริทึม (Harari, 2015) ความจริงจึงอาจไม่ใช่สิ่งที่เราค้นพบ แต่เป็นสิ่งที่เราถูกออกแบบให้เชื่อ ที่ถูกสร้างขึ้นโดยอำนาจของข้อมูล

อย่างไรก็ตามเมื่อมองจากมุมมองของพุทธปรัชญา แนวคิดเรื่อง “มายา” (illusion) และ สุนฺญตา (emptiness) เสนอว่า โลกที่เรารับรู้ อาจไม่ใช่ความจริงที่แท้จริง แต่เป็นเพียงภาพลวงตาที่จิตของเราสร้างขึ้น ทำให้เราเข้าใจบทบาทของข้อมูลได้ลึกซึ้งขึ้น หากข้อมูลถูกสร้างขึ้นและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ความจริงที่เรายึดถืออาจไม่มีอยู่จริงตั้งแต่ต้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล อำนาจ และความจริงจึงเป็นการตั้งคำถามเชิงอภิปรัชญาและญาณวิทยา คือ เมื่อข้อมูลถูกควบคุม ความจริงก็ถูกควบคุมไปด้วยหรือไม่ หรือแท้จริงแล้ว “ความจริง” ไม่เคยมีอยู่ตั้งแต่แรก ข้อมูลที่เราเชื่อว่าเป็นจริง อาจเป็นเพียงมายาที่ถูกสร้างขึ้น คำถามคือ เป็นไปได้หรือไม่ว่าการดำรงอยู่ของเราแท้จริงถูกกำหนดมาจากข้อมูล

ซีรีส์เรื่อง เจาะระบบโลกสะเทือน จึงเป็นหนึ่งในตัวอย่างร่วมสมัยที่เปิดโปงความเปราะบางของระบบข้อมูล เมื่อโครงสร้างความมั่นคงทางไซเบอร์ถูกโจมตี ความเชื่อมั่นต่อความจริงก็สั่นคลอนตามไปด้วย ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่า “ความจริง” ในยุคข้อมูลข่าวสารนั้นอาจไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของความเป็นจริง แต่ตั้งอยู่บนสิ่งที่ “ถูกสร้างขึ้น” ด้วยระบบข้อมูลที่เต็มไปด้วยอำนาจและเจตนา

เมื่อตั้งคำถามจากมุมมองของ พุทธปรัชญา แนวคิดเรื่อง “มายา” (Māyā) และ “สุนฺญตา” (Śūnyatā) ยิ่งช่วยขยายกรอบคิดดังกล่าวออกไปอีกชั้น หากทุกสิ่งเป็นเพียงการปรุงแต่งของจิต และความจริงเป็นเพียงสิ่งสมมุติ ความเปราะบางของข้อมูลก็เป็นเครื่องเตือนว่า ความเป็นจริงที่เรายึดมั่นอาจไม่มีอยู่จริงตั้งแต่ต้น

ซีรีส์ เจาะระบบโลกสะเทือน (Zero Day) จึงไม่ได้เป็นเพียงละครการเมืองหรือไซเบอร์ระทึกขวัญ หากแต่เป็นกรณีศึกษาที่ตีแผ่ “ญาณวิทยาแห่งยุคข้อมูล” กับยุคที่เราอาจไม่ได้อยู่ในโลกของความจริงอีกต่อไป แต่ในโลกที่ความจริงถูกสร้างขึ้นใหม่ทุกวินาที บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ “มายาแห่งข้อมูล” ผ่านกรอบพุทธอภิปรัชญา โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องสุนฺญตา เพื่อตั้งคำถามพื้นฐานที่สุดของการดำรงอยู่ในยุคดิจิทัล หากข้อมูลกำหนดทุกอย่าง แม้แต่ความเป็นจริง แล้วสิ่งใดกันแน่ที่เราควรยึดถือว่า ‘มีอยู่จริง’ ตลอดจนนำเสนอสถานการณ์ใหม่ต่อภัยคุกคามในยุคดิจิทัลว่า ไม่ใช่เพียงระบบล่ม หากแต่ คือความเป็นจริงทั้งระบบที่ล่มสลาย

“Zero Day” : ภาพแทนของวิกฤติในยุคข้อมูล

เจาะระบบโลกสะเทือน (Zero Day) เป็นซีรีส์แนวการเมืองและระทึกขวัญ (Political Techno-Thriller) ที่เข้มข้นและสะท้อนความเป็นจริงของโลกไซเบอร์ในปัจจุบัน ออกฉายทางช่อง Netflix ในปี 2025 กำกับโดย เลสลี ลิงกา แกลตเตอร์ (Lesli Linka Glatter) และเขียนบทโดย อีริก นิวแมน (Eric Newman), โนอาห์ ออพเพินไฮม์ (Noah Oppenheim) และ ไมเคิล เอส. ชมิดต์ (Michael S. Schmidt) โดยมี โรเบิร์ต เดอ นีโร (Robert De Niro) นำแสดงในบทอดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา จอร์จ มัลเลน (George Mullen) อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ที่ถูกเรียกกลับมารับมือกับวิกฤตการณ์เจาะระบบไซเบอร์ขนาดใหญ่ และ เจสซี พลีมอนส์ (Jesse Plemons) ในบทเจ้าหน้าที่เอฟบีไอ (FBI Agent) ที่ร่วมสืบสวนเหตุการณ์สำคัญ (Netflix, 2024)

เนื้อเรื่องเริ่มต้นเมื่อสหรัฐอเมริกาประสบกับการโจมตีทางไซเบอร์ที่ทำให้ระบบการสื่อสารทั่วประเทศล่มเป็นเวลาหนึ่งนาที ส่งผลให้เกิดความโกลาหลและมีผู้เสียชีวิตหลายพันคน รัฐบาลจึงเรียกตัว จอร์จ มัลเลน (George Mullen) กลับมาจากการเกษียณเพื่อเป็นผู้นำคณะกรรมการ Zero Day Commission ในการสืบสวนหาต้นตอของการโจมตีครั้งนี้

ในกระบวนการสืบสวน มัลแวร์และทีมต้องเผชิญกับอุปสรรคมากมาย ทั้งความขัดแย้งทางการเมืองและการเปิดเผยความลับที่ไม่คาดคิด ซีรีส์นี้สะท้อนถึงความเปราะบางของระบบไซเบอร์ในยุคปัจจุบัน และสำรวจด้านมืดของการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ซีรีส์จบลงด้วยการเปิดเผยว่าผู้ก่อการร้ายไซเบอร์คือกลุ่มที่มีความเชื่อว่าการทำลายระบบปัจจุบันจะนำไปสู่การสร้างสังคมใหม่ที่ดีกว่า มัลแวร์และทีมสามารถหยุดยั้งแผนการร้ายได้สำเร็จ แต่ต้องแลกมาด้วยการเสียสละและการตั้งคำถามถึงความหมายของความมั่นคงในยุคดิจิทัล

ภาพรวมของเนื้อเรื่อง มีแกนกลางอยู่ที่การสืบสวนเหตุการณ์ที่เรียกว่า “Zero Day” หมายถึงการโจมตีช่องโหว่ของระบบไซเบอร์ที่ยังไม่มีใครรู้จักหรือป้องกันมาก่อน (Zero Day Vulnerability) ซึ่งนำไปสู่ความโกลาหลระดับชาติ ผู้คนตกอยู่ในสภาวะที่ไม่อาจแยกแยะข่าวจริง-ข่าวปลอม ระบบสื่อและรัฐบาลไม่สามารถให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้อีกต่อไป ส่งผลให้ “ข้อมูล” ซึ่งเคยเป็นฐานของความรู้และความมั่นคงทางสังคม กลับกลายเป็นสิ่งที่ไม่น่าไว้วางใจที่สุด เหตุการณ์เจาะระบบไซเบอร์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน (Zero-day cyberattack) เผยให้เห็นเบื้องหลังทางการเมือง การจัดการข่าวสาร และการปั่น “เรื่องจริง” ขึ้นใหม่ผ่านเทคโนโลยีข่าวกรองและสื่อสารมวลชน

ในเชิงเนื้อหา ตัวของซีรีส์นี้ขับเคลื่อน วิฤตความไว้วางใจต่อข้อมูล และเปิดโปงกระบวนการ “ผลิต” ความจริงในเชิงโครงสร้าง ทั้งยังสอดคล้องกับประเด็นในปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ เช่น

1) ปรัชญาแบบหลังโครงสร้างนิยม (Post-Structuralism) ของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ที่เห็นว่า ความรู้และความจริงถูกผลิตผ่านกลไกอำนาจ

2) แนวคิดของ ฌอง โบตริยาร์ด (Jean Baudrillard) เกี่ยวกับ “ภาพแทนความจริง” (Simulacra) ที่แทนที่ความจริงดั้งเดิมจนมนุษย์ไม่อาจแยกแยะ

ในกรณีของ “Zero Day” เหตุการณ์การเจาะระบบไซเบอร์ทำให้ผู้คนไม่สามารถเชื่อถือข่าวสารใดได้อีก เพราะ “ข้อมูล” กลายเป็นสิ่งที่สามารถแต่งเติม เปลี่ยนแปลง และลบได้อย่างไร้ร่องรอย เมื่อระบบข้อมูลถูกควบคุม ความจริงในโลกนั้นจึงไม่ได้ “ปรากฏ” แต่ “ถูกกำหนด” โดยผู้มีอำนาจ

ในทางปรัชญา ซีรีส์เรื่องนี้สะท้อนโลกทัศน์แบบ หลังโครงสร้างนิยม (Post-Structuralism) โดยเฉพาะแนวคิดของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) ที่เสนอว่า “ความรู้” ไม่ได้มีอยู่เป็นกลาง หากแต่ถูกผลิตขึ้นโดยกลไกของอำนาจ เพื่อควบคุมสังคมและนิยามความจริง (Foucault, 1977) ตัวละครหลักในซีรีส์ต้องเผชิญกับคำถามว่า จะสามารถฟื้นฟู “ความจริง” ที่ไร้รากฐานนี้ได้หรือไม่ ในเมื่อข้อมูลที่ใช้สร้างมันสามารถถูกเปลี่ยนแปลงหรือบิดเบือนได้ตลอดเวลา

นอกจากนี้ ยังสามารถตีความซีรีส์ เจาะระบบโลกเสมือน (Zero Day) ผ่านแนวคิดของ ฌอง โบตริยาร์ด (Jean Baudrillard) โดยเฉพาะเรื่อง “สิ่งแทนจริง” (Simulacra) และ “ความจริงจำลองที่กลืนความจริง” (Hyperreality) ซึ่งหมายถึงภาพแทนของความจริงที่ลอกเลียนซ้ำ ๆ จนไม่มีต้นฉบับดั้งเดิมหลงเหลืออีกต่อไป โบตริยาร์ดเสนอว่า Simulacrum มีทั้งหมด 4 ระดับ ได้แก่:

ระดับที่ 1 — ภาพแทนที่สะท้อนสิ่งจริง

ระดับที่ 2 — การบิดเบือนสิ่งจริง

ระดับที่ 3 — การจำลองโดยไม่มีสิ่งจริงเป็นพื้นฐาน

ระดับที่ 4 — Hyperreality: ความจริงจำลองที่แทนที่ความจริงไปโดยสิ้นเชิง

หากพิจารณาซีรีส์ “Zero Day” ตามกรอบความคิดนี้ จะเห็นว่าเรื่องราวได้พาเราเข้าสู่ระดับที่ 4 อย่างชัดเจน กล่าวคือ ระบบข้อมูลล่มสลาย ฐานข้อมูลถูกแก้ไข ความทรงจำหายไป และผู้คนไม่อาจแยกแยะว่า “อะไรคือความจริง” เพราะความจริงดั้งเดิมไม่มีอยู่ให้ตรวจสอบอีกต่อไป ความน่าสะพรึงไม่ใช่แค่ระบบล่ม

หรือข้อมูลสูญหาย แต่คือความจริงทั้งระบบที่ถูกแทนที่ด้วยความจริงจำลอง ซึ่งมนุษย์ยังคงดำรงอยู่ภายในโดยไม่รู้ตัว และที่เลวร้ายกว่านั้นคือ พวกเขายึดถือมันเป็นความจริงแท้ไปแล้ว (Baudrillard, 1994) ในบริบทนี้ จึงมิใช่เพียงการเตือนถึงภัยไซเบอร์ แต่เป็นการเปิดโปงระดับลึกถึง “การผลิตโลกจำลองทั้งใบ” ซึ่งตั้งอยู่บนข้อมูลที่ถูกรวบรวม ออกแบบ และเสริมแรงซ้ำ จนมนุษย์หลงเข้าใจว่าเป็น “ความจริง”

จากจุดนี้ จึงตั้งคำถามสำคัญเชิงอภิปรายว่า หากข้อมูลถูกสร้างขึ้น ความจริงก็อาจไม่มีอยู่จริงตั้งแต่แรก หรืออย่างน้อยก็ไม่มีอยู่ในแบบที่เราคิด ในแง่นี้ แนวคิดจาก พุทธปรัชญา โดยเฉพาะเรื่อง “มายา” คือสิ่งลวงที่เราเห็นว่าเป็นจริง และ “สุญญตา” ว่าด้วยความไม่มีแก่นแท้ จึงเข้ามาช่วยขยายความเข้าใจต่อโลกที่ข้อมูลเป็นภาพลวงมากกว่าความจริง

การวิเคราะห์ดังกล่าวเปิดช่องให้นำแนวคิดเรื่อง “มายา” (Māyā) และ “สุญญตา” (Śūnyatā) จากพุทธปรัชญาเข้ามาเทียบเคียง ในฐานะที่ข้อมูลไม่ใช่สิ่งที่มีแก่นแท้ หากแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว เป็นไปตามเหตุปัจจัย และเปลี่ยนแปลงได้ไม่สิ้นสุด ซึ่งคล้ายกับลักษณะของสรรพสิ่งในแนวคิดเรื่อง “สุญญตา” ที่ว่า “สิ่งทั้งหลายล้วนว่างจากตัวตนของมันเอง” (พุทธทาสภิกขุ, 2546)

ข้อมูลคือมายา: โลกที่ถูกปั้นจากเงา

เราอยู่ในยุคที่ข้อมูลคือทุกสิ่ง มันกำหนดอำนาจ ควบคุมพฤติกรรม และสร้าง “ความจริง” ในแบบที่โลกยุคก่อนอาจไม่เคยจินตนาการได้ โลกในปัจจุบันไม่ได้ถูกขับเคลื่อนด้วย “ความจริง” ตามความหมายดั้งเดิม แต่ถูกขับเคลื่อนโดยโครงสร้างข้อมูล ซึ่งในโลกไซเบอร์ ข้อมูลถูกมองว่าเป็นสิ่งที่แสดงความจริง แต่ในทางปฏิบัติ ข้อมูลกลับถูกสร้าง แปรเปลี่ยน และลบได้ด้วยเจตนาทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือแม้แต่ทางอารมณ์ของผู้ใช้งาน ดังที่ปรากฏในซีรีส์เรื่องเจาะระบบโลกสะเทือน (Zero Day) ข้อมูลที่ปรากฏต่อสาธารณะไม่ใช่สิ่งที่สะท้อน “ความจริง” หากแต่คือสิ่งที่ ทำให้เราคิดว่ามันเป็นความจริง

ซีรีส์เรื่องนี้ นำเสนอเรื่องราวของภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่สามารถทำให้ทั้งระบบสังคมล่มสลายได้ในพริบตา มันทำให้เห็นว่าความเป็นจริงที่เรายึดมั่นอาจพังทลายลงได้ง่ายเพียงใด หากข้อมูลที่เรากำลังถูกทำลาย เปลี่ยนแปลง หรือบิดเบือนได้ ข้อมูลจึงเป็นทั้งเครื่องมือของอำนาจ และเป็นมายาที่ทำให้เราเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ มีตัวตน

“ข้อมูลคืออัตตลวง” (Digital Pseudo-Self) เป็นแนวคิดที่ทำให้เห็นชัดเจนในพฤติกรรมของผู้ใช้งานโซเชียลมีเดียยุคใหม่ โดยจะเข้าใจได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อพิจารณาจากการใช้งานโซเชียลมีเดีย เช่น TikTok, Meta (Facebook/Instagram) หรือ X (Twitter) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้ใช้งานสร้าง “ตัวตน” หลายระดับผ่านระบบของแพลตฟอร์ม ผู้ใช้งานมิได้แสดงตัวตนตรงไปตรงมา แต่ปรากฏผ่านภาพแทน เช่น Avatar, ฟิลเตอร์ใบหน้า, หรือคำบรรยายใต้ภาพ ขณะเดียวกันสิ่งที่ผู้ใช้เห็นและรับรู้เกี่ยวกับโลกก็ถูกจัดเรียงผ่าน Algorithm feed ที่เน้นการมีส่วนร่วม ไม่ใช่ข้อเท็จจริง

ตัวตนบนโลกดิจิทัลจึงไม่ได้เกิดจาก “การเป็นอยู่” ของบุคคลนั้นในความเป็นจริง หากแต่เป็นผลผลิตของข้อมูลผ่านการประมวลผลและแสดงผลซ้ำจนกลายเป็น “self ที่ถูกออกแบบ” ให้เหมาะกับบริบทของแพลตฟอร์ม อัตตลวงในโลกดิจิทัลจึงมีลักษณะคล้ายกับ อุปาทานขันธ ในพุทธปรัชญา ที่สรรพสิ่งรวมตัวกันตามเหตุปัจจัย แต่ไม่มีตัวตนที่แท้จริง การเข้าใจสิ่งนี้คือการเริ่มต้นของ “การตื่นรู้” ว่าตัวตนดิจิทัลอาจเป็นเพียงข้อมูลที่เรายึดมั่นจนลืมนึกว่าไม่มีสิ่งใด “มีอยู่จริง” อย่างมั่นคง

ในทางพุทธปรัชญา แนวคิดเรื่อง มายา (illusion) คือการอธิบายสภาวะของสิ่งที่มนุษย์รับรู้ว่าเป็น “เป็นจริง” ทั้งที่แท้จริงแล้วเป็นเพียงภาพลวงที่ปรุงแต่งจากอายตนะ ความคิด และอวิชชา (Rahula, 1974)

โลกข้อมูลในยุคดิจิทัลมีสถานะเช่นเดียวกัน เราเชื่อมั่นต่อสิ่งที่แสดงบนหน้าจอ เหมือนนักเดินทางเชื่อว่าเงาสะท้อนในทะเลทรายคือแหล่งน้ำ โดยไม่รู้ว่าเป็นเงาหลังคือกลไกซับซ้อนของการปั่นแต่งทางดิจิทัล

เมื่อข้อมูลไม่ได้แสวงหาความจริง แต่แค่จัดระเบียบ

ขณะที่ ยูวัล โนอาห์ แฮรารี (Yuval Noah Harari) เสนอแนวคิดในหนังสือ “Nexus” ของเขาโดยชี้ให้เห็นว่า ข้อมูลไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อแสวงหาความจริง แต่มีหน้าที่จัดระเบียบ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และควบคุมมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านระบบที่เรียกว่า “ลัทธิบูชาข้อมูล” (Dataism) อัลกอริทึมของโลกยุคใหม่ไม่ได้สนใจว่าอะไรคือความจริงแท้จริง แต่มันสนใจเพียงแค่ว่า ข้อมูลใดสามารถทำให้ระบบทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความจริงจึงกลายเป็นสิ่งไม่สำคัญ สิ่งสำคัญคือประสิทธิภาพของข้อมูลในการทำให้ระบบดำเนินต่อไปได้ (Harari, 2017) นั่นหมายความว่า ข้อมูลที่อยู่ในระบบดิจิทัลไม่ได้มีหน้าที่สะท้อนความจริงในแบบที่เราคิด แต่มันมีหน้าที่ทำให้ระบบทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยกตัวอย่างเช่น อัลกอริทึมของโซเชียลมีเดีย มันไม่ได้แสดงข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด หรือ เป็นจริงที่สุด แต่มันเลือกแสดงข้อมูลที่ให้คุณมีส่วนร่วมกับแพลตฟอร์มมากที่สุด ระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) ไม่สนใจว่าข่าวที่เราอ่านเป็นจริงหรือไม่ ขอแค่เราคลิก กดแชร์ และใช้เวลาอยู่บนแพลตฟอร์มให้นานที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ มิเชล ฟูกูเกต์ (Michel Foucault) ที่อธิบายว่าอำนาจไม่ได้ค้นหาความจริง แต่มันสร้างความจริงขึ้นมาเอง ดังนั้นข้อมูลที่เรารู้ทุกวันจึงเป็นความจริงที่ถูกสร้างขึ้น โดยระบบ ไม่ใช่ความจริงที่เป็นอิสระจากอำนาจ ถ้าข้อมูลที่เรารู้ทุกวันไม่ได้สะท้อนความจริง แต่เป็นเพียงผลลัพธ์ของอัลกอริทึมที่ต้องการให้เราทำพฤติกรรมบางอย่าง แล้วความจริงที่แท้จริงอยู่ตรงไหน?

ข้อมูลจึงไม่ใช่หน้าต่างสู่ความจริง แต่คือ มายาที่มีฟังก์ชัน มายานี้มีพลังเพราะมันทำงาน โดยทำให้คนเชื่อ ทำให้ระบบเคลื่อนไหว และทำให้ความจริงถูกกำหนดซ้ำแล้วซ้ำเล่าโดยไม่ต้องยึดโยงกับสิ่งที่เป็นจริงเลยแม้แต่น้อย ในลักษณะนี้ ข้อมูลในยุคไซเบอร์จึงมีสถานะเสมือน อุปาทานชั้นใน ในพุทธปรัชญา กล่าวคือ เป็นสิ่งที่ประกอบขึ้นตามเหตุปัจจัย แต่ถูกเข้าใจว่า “มีอยู่จริง” (Gethin, 1998) การมองข้อมูลเป็นความจริง จึงคล้ายการยึดมั่นในตัวตนที่ไม่มีอยู่จริงแต่ถูกหล่อหลอมขึ้นมา

เรื่องราวในซีรีส์เรื่องเจาะระบบโลกสะเทือน (Zero Day) แสดงให้เห็นชัดว่า เมื่อระบบข้อมูลล่ม ความจริงที่เคยเชื่อก็ตลายตาม หากข้อมูลคือมายา แล้ว “ความจริง” จะเหลืออะไร หรือสิ่งที่เราควรตั้งคำถามคือ ทำไมเราจึงไม่เคยตั้งคำถามกับมายาที่เราดำรงอยู่ในทุกวัน

สูญญตาและความจริงที่ไม่มีอยู่

นิยามของคำว่า “ความว่าง” หรือ คำว่า “สูญญตา” บริบทของพุทธปรัชญา ไม่ได้หมายถึงความไม่มีอะไรเลย แต่หมายถึง การไม่มีแก่นแท้ (Essence) ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อพิจารณาโดยปรมัตถ์แล้วสรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย (ปัจจุสมุปบาท) และดับไปตามเงื่อนไข ไม่มีสิ่งใดที่ตั้งอยู่ได้โดยตัวของมันเอง (พุทธทาสภิกขุ, 2543) ข้อมูลในโลกดิจิทัลเองก็เป็นแบบนั้น ไม่มีข้อมูลใดที่ “มีอยู่โดยตัวมันเอง” ทุกชิ้นข้อมูลคือสิ่งที่ถูกสร้างผ่านกระบวนการป้อน-แปร-จัดวาง-ตีความ โดยปราศจากเนื้อแท้ที่ไม่เปลี่ยนแปลง ลักษณะนี้คล้ายคลึงกับแนวคิด อนัตตา ที่ชี้ว่า แม้แต่ตัวตนของเรา ก็ไม่ใช่สิ่งที่มั่นคง หากแต่ประกอบด้วยกระแสของขั้นห้า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ (Gethin, 1998) ยิ่งเมื่อเผชิญกับโลกไซเบอร์ ที่ข้อมูลสามารถถูกลบ เขียนใหม่ หรือจำลองซ้ำได้ไม่จำกัด “ความจริง” ก็ยิ่งเผยให้เห็นสถานะของ สูญญตา คือ มันว่างเปล่า ไร้ศูนย์กลาง และไม่มีสารัตถะใดให้ยึดถือ

การที่พุทธปรัชญามองว่า "ทุกสิ่งเป็นอนิจจังและว่างเปล่า" หรือที่เรียกว่า สุญญตา (Śūnyatā) ชี้ให้เห็นว่าทุกสิ่งไม่มีตัวตนแท้จริง มันมีอยู่เพียงเพราะอาศัยเงื่อนไขบางอย่าง เช่นเดียวกับข้อมูลในโลกไซเบอร์ ข้อมูลมีอำนาจเหนือเรา เพราะเราคิดว่ามัน "มีอยู่จริง" แต่แท้จริงแล้วมันไม่มีความคงตัว ข้อมูลสามารถถูกสร้างขึ้น เปลี่ยนแปลง หรือถูกลบไปได้เสมอ ยกตัวอย่างเช่น บัญชีธนาคารของเราถูกแฮ็ก หากตัวเลขในบัญชีหายไป เราจะรู้สึกรู้สึกว่าคุณสูญเสียนเงิน แต่ความจริงแล้ว ตัวเลขเหล่านั้นเป็นเพียงข้อมูลในระบบ ไม่ใช่เงินจริง ๆ สอดคล้องกับปรัชญาของ จอร์จ เบิร์กเลย์ (George Berkeley) ที่กล่าวว่า "โลกมีอยู่เพราะเรารับรู้มัน" ถ้าข้อมูลทั้งหมดของเราถูกลบจากอินเทอร์เน็ต ตัวตนดิจิทัลของเราก็จะหายไป คล้ายกับที่ เบิร์กเลย์ ตั้งคำถามว่า "ถ้าไม่มีใครรับรู้มันไม่ได้อยู่ในป่า แล้วมันมีอยู่จริงหรือไม่ เพราะถ้าข้อมูลที่เรายึดถือตัวตนของเราเป็นเพียงมายา เราจะยึดติดกับมันไปเพื่ออะไร

ซีรีส์เรื่องเจาะระบบโลกสะเทือน (Zero Day) ช่วยฉายภาพนี้ได้อย่างทรงพลัง เมื่อระบบไซเบอร์ถูกทำลาย ข้อมูลหายไป และไม่มีใครยืนยันได้ว่า "สิ่งใดเกิดขึ้นจริง" ผู้คนจึงเริ่มล่องลอยอยู่ท่ามกลางความไม่แน่ใจและความกลัว สิ่งที่ล่มสลายไม่ใช่แค่ระบบคอมพิวเตอร์ แต่คือ ความมั่นใจว่าความจริงมีอยู่ ในเชิงพุทธปรัชญา ภาวะดังกล่าวคือ จุดเริ่มของการตื่นรู้ เพราะเมื่อสิ่งที่เคยเชื่อพังทลายลง เราจึงอาจมีโอกาสดูธรรมชาติที่ว่างเปล่าของมันเป็นอย่างแท้จริง ดูการที่เห็นว่าขั้นพื้นฐานเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา เพราะหากข้อมูลคือภาพลวง ความจริงก็เป็นเพียง "การเข้าใจภาพลวงนั้นในระดับที่ลึกขึ้น" ไม่ใช่การแสวงหาแก่นแท้ที่ไม่มีอยู่ บทเรียนจากพุทธปรัชญา จึงไม่ใช่การหาความจริงเพื่อยึดถือ หากแต่คือการ ปลดปล่อยความจริงลงเมื่อเห็นว่ามันก็ว่าง เช่นกัน ในโลกดิจิทัล ความว่างไม่ใช่จุดจบของความรู้ แต่คือจุดเริ่มต้นของปัญญา

การวิเคราะห์ / วิพากษ์แนวคิด

1. จุดแข็ง-จุดอ่อนของแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดของ Michel Foucault เรื่อง ความรู้-อำนาจ (power/knowledge) เป็นจุดเริ่มต้นที่แข็งแกร่งสำหรับการเข้าใจข้อมูลในฐานะกลไกที่ "ผลิตความจริง" มากกว่าจะค้นพบความจริง (Foucault, 1977) จุดแข็งของแนวคิดนี้คือการเปิดโปงว่า ไม่มีความจริงใดที่ "เป็นกลาง" ข้อมูลย่อมแฝงเจตนาและโครงสร้างอำนาจเสมอ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของ Foucault คือการเน้นโครงสร้างมากเกินไปจนละเลยมิติภายในของปัจเจก เช่น จิตสำนึกหรือจริยธรรมของผู้รับข้อมูล

ขณะที่แนวคิด มายา และ สุญญตา ในพุทธปรัชญา เปิดช่องให้วิเคราะห์ข้อมูลจากภาวะไร้แก่นแท้ (non-essentialism) และความเปลี่ยนแปลงอันไม่มีที่สิ้นสุด (anicca) จุดแข็งอยู่ที่การปลดปล่อยจากการยึดติดข้อมูลว่าเป็นตัวแทนของความจริงโดยสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดคือ อาจยากต่อการประยุกต์ใช้ในบริบทนโยบาย สื่อมวลชน หรือการป้องกันภัยไซเบอร์เชิงปฏิบัติ

2. วิพากษ์และสังเคราะห์แนวคิดใหม่

หากเรานำแนวคิดของ Foucault มาผสมผสานกับพุทธปรัชญา จะได้ข้อเสนอที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้นว่า ข้อมูลมิใช่เพียงเครื่องมือของอำนาจเท่านั้น แต่ยังเป็นมายาที่สร้างภาวะวิสัย (existential condition) แห่งยุคสมัย

กล่าวคือ ข้อมูลไม่เพียงเปลี่ยนความเชื่อของผู้คน แต่เปลี่ยนวิธีที่มนุษย์ ดำรงอยู่ (ontology) – เรา รู้สึกว่าเรามีตัวตน เพราะข้อมูลของเรามีอยู่ในระบบ แต่ในทางพุทธ เรามีตัวตนเพียงเพราะเรายึดมันไว้เท่านั้น

ดังนั้น บทความนี้เสนอแนวคิดใหม่ว่า "ข้อมูลคืออัตตลวง (pseudo-self) ในยุคดิจิทัล และความตื่นรู้ต่อสุญญตาของข้อมูลคือหนทางเดียวในการเป็นอิสระจากการครอบงำของความจริงเทียม"

แนวคิดนี้เสนอให้ จริยธรรมการใช้ข้อมูลในอนาคต ไม่ตั้งอยู่บนฐานของ การป้องกันความจริงแบบเก่า หากแต่ตั้งอยู่บน การยอมรับความเปลี่ยนแปลงและความว่างของข้อมูล (Digital *Sūnyatā* Ethics)

อภิปรายผล

เมื่อโลกทั้งใบหมุนอยู่ในอัลกอริธึม และความจริงถูกห่อหุ้มด้วยโค้ด การตั้งคำถามว่า “อะไรคือความจริง?” จึงไม่ใช่แค่ปริศนาทางอภิปรัชญา หากแต่เป็นปัญหาทางการเมือง จริยธรรม และการดำรงอยู่ บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า Zero Day มิได้เป็นเพียงซีริสแนวไซเบอร์ระทึกขวัญ แต่คือการสำรวจความเปราะบางของความเป็นจริงในยุคที่ข้อมูลสามารถจัดวาง กำกับ และควบคุมโลกได้ราวกับฉากในละคร

แนวคิดนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Luciano Floridi (2014) นักปรัชญาข้อมูลร่วมสมัย ที่อธิบายว่าโลกปัจจุบันมิได้อยู่ใน “ความเป็นจริงเชิงกายภาพ” แบบดั้งเดิมอีกต่อไป แต่เราอยู่ใน infosphere — ภูมิภาคใหม่ที่มีข้อมูลไม่ใช่แค่สิ่งประกอบของโลก แต่คือโครงสร้างพื้นฐานของการดำรงอยู่ (ontological condition) กล่าวคือ มนุษย์ไม่ได้ ใช้ ข้อมูลอีกต่อไป หากแต่ ดำรงอยู่ในข้อมูล

แม้ Floridi เสนอว่าข้อมูลคือ “สิ่งที่มีอยู่” (being) ในฐานรากฐานของการเข้าใจโลกยุคใหม่ บทความนี้ขยายและวิพากษ์แนวคิดนี้ว่า ในบริบทไซเบอร์ ข้อมูลอาจไม่ใช่การมีอยู่ที่มั่นคง แต่คือ “มายาแห่งการมีอยู่” (illusion of being) — ความจริงที่ถูกออกแบบ แสดงผล และลบทิ้งได้ด้วยคลิกเดียว

ประเด็นนี้สะท้อนอย่างลึกซึ้งในงานของ Wynn (2010) ที่นำแนวคิด “สูญญตา” ของพุทธปรัชญามาอธิบายลักษณะของโลกไซเบอร์ โดยมองว่า cyberspace คือพื้นที่ที่ ไร้แก่นแท้ ทุกสิ่งในโลกไซเบอร์ไม่มีตัวตนโดยตนเอง แต่มีอยู่ในฐานะของการสัมพันธ์ อ้างอิง และจำลองต่อกันไปเรื่อย ๆ ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับข้อเสนอของบทความนี้ว่า ข้อมูลในยุคไซเบอร์มิใช่การสะท้อน “ความจริงที่มีอยู่” หากแต่เป็น ความว่างเปล่าที่ถูกอุปโลกน์ให้ดูเหมือนจริง

ยิ่งไปกว่านั้น การครอบงำของข้อมูลไม่ได้เกิดขึ้นเพียงในมิติอภิปรัชญาเท่านั้น หากยังแผ่อยู่ในกระบวนการผลิตความจริงทางสังคม ดังที่งานของ ฌ็อง-ฟร็องซัว ฌ็อง (2564) วิเคราะห์การจัดการข้อมูลโดยรัฐไทยในบริบทการเมืองร่วมสมัย โดยเสนอว่า รัฐสามารถ “กำกับ” ความจริงที่สาธารณชนรับรู้ได้ผ่านการควบคุมข่าวสาร การจัดระเบียบวาทกรรม และการเซ็นเซอร์ซ่อนเร้น ซึ่งตรงกับสิ่งที่บทความนี้ชี้ว่า ในยุคข้อมูล ความจริงไม่ได้ถูก เปิดเผย แต่ถูก ผลิต ตามเป้าประสงค์เฉพาะ

กล่าวโดยสรุป บทความนี้เสนอว่า เรากำลังอยู่ในยุคสมัยที่ข้อมูลไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงตัวกลางในการสื่อสาร หากแต่ทำหน้าที่เป็น โครงสร้างของความจริง ที่ถูกออกแบบ ประดับ และกลบเกลื่อนได้ด้วยเจตนา การพังทลายของ “ความจริง” ใน Zero Day จึงมิใช่แค่ภัยไซเบอร์ แต่คือการเปิดโปง สูญญตาของความเป็นจริง ในโลกที่ข้อมูลคือผู้กำหนดทุกสิ่ง แม้กระทั่งสิ่งที่เราเชื่อว่า เป็นจริง

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา

การศึกษานี้เสนอข้อค้นพบเชิงอภิปรัชญาว่า “ข้อมูล” ในยุคไซเบอร์มิได้มีสถานะเป็นเพียงเครื่องมือสื่อสารหรือภาพแทนความจริง หากเป็นโครงสร้างที่มีพลังในการผลิตและกำหนดความจริงทางสังคม ข้อมูลจึงมีลักษณะเป็น “อิตตลวง” กล่าวคือ เป็นภาวะที่มนุษย์สร้างและยึดถือเสมือนมีตัวตนและสารัตถะ ทั้งที่แท้แล้วเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย ปราศจากแก่นสารถาวร และสามารถถูกสร้างใหม่หรือทำลายได้ตลอดเวลา

การตีความผ่านแนวคิด “มายา” และ “สูญญตา” เปิดมิติใหม่ในการทำความเข้าใจสถานะของความจริงในยุคดิจิทัลว่าเป็นสภาวะที่ประกอบสร้างขึ้นและแปรเปลี่ยนตามเงื่อนไขของข้อมูลและอำนาจ การตระหนักรู้ในสูญญตาของข้อมูลจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของจริยธรรมดิจิทัล ซึ่งช่วยให้มนุษย์ไม่ตกอยู่ภายใต้การ

กรอบำของความจริงที่ถูกผลิตโดยเทคโนโลยีและโครงสร้างอำนาจ จากองค์ความรู้ดังกล่าว ผู้เขียนจึงพัฒนาเป็นข้อเสนอทางปรัชญาในระดับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอทางปรัชญา

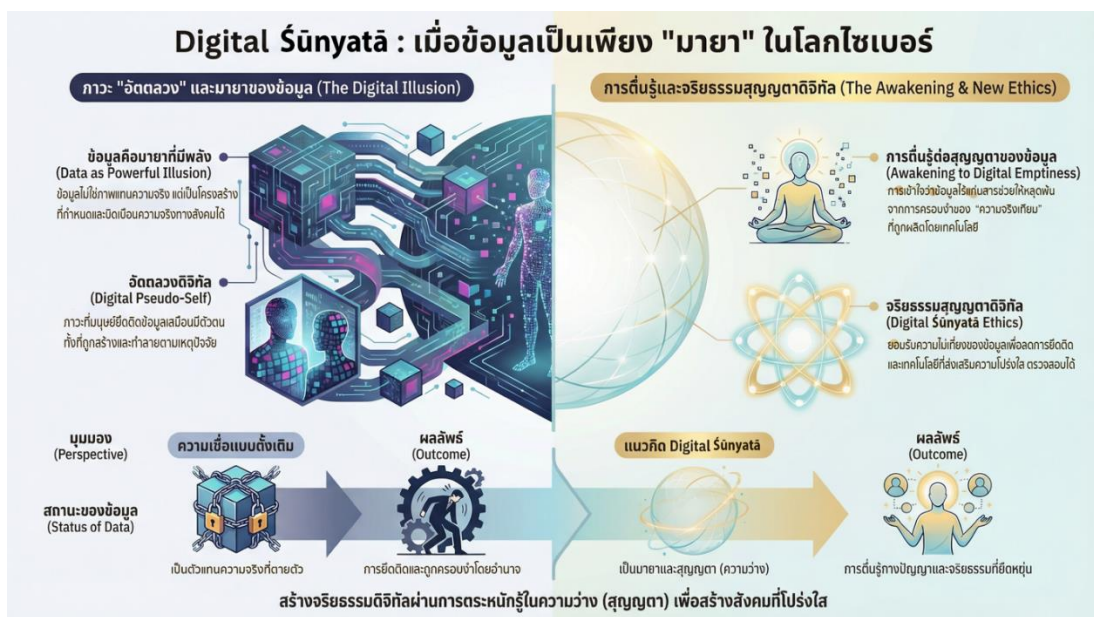
บทความนี้เสนอมุมมองเชิงอภิปรัชญาว่า ข้อมูลในยุคไซเบอร์มิได้เป็นเพียง “ตัวแทนความจริง” หากแต่เป็น “มายาที่มีพลัง” ซึ่งสามารถควบคุม กำหนด และปรับเปลี่ยนความเป็นจริงทางสังคมได้ การวิเคราะห์ด้วยกรอบพุทธปรัชญา โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง มายา และ สุนยตา ชี้ให้เห็นว่า ความจริงมิได้ดำรงอยู่อย่างตายตัว หากเป็นสภาวะที่ประกอบขึ้นอย่างไม่ถาวรและขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของอำนาจและข้อมูล ข้อเสนอสำคัญคือ

- ข้อมูลเป็นอัตตลวงของยุคดิจิทัล (Digital Pseudo-Self) ข้อมูลทำหน้าที่เสมือนตัวตนสมมติที่มนุษย์ยึดถือและให้ความหมาย จนหลงลืมว่าสิ่งดังกล่าวสามารถถูกสร้าง ปรับเปลี่ยน หรือทำลายได้ตลอดเวลา
- การตื่นรู้ต่อ สุนยตาของข้อมูล การเข้าใจว่าข้อมูลปราศจากสารัตถะถาวร เป็นหนทางปลดปล่อยจากการครอบงำของ “ความจริงเทียม” ที่ผลิตผ่านกลไกอำนาจและเทคโนโลยี
- เสนอแนวทาง จริยธรรมสุนยตาดิจิทัล (Digital Sūnyatā Ethics) เป็นกรอบจริยธรรมที่ยอมรับความไม่เที่ยงและความว่างของข้อมูล แทนการยึดติดในความจริงตายตัว เพื่อสร้างสังคมที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลง และลดการบิดเบือนเชิงอำนาจ

แนวคิดดังกล่าวมิได้เพียงวิพากษ์ข้อมูลในฐานะเครื่องมือของอำนาจ หากยังตั้งคำถามเชิงอภิปรัชญาว่า “ความจริงคืออะไร” โดยเสนอว่าความจริงเป็นกระบวนการที่ถูกประกอบสร้างขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ไม่มั่นคง การตระหนักรู้ในประเด็นนี้ย่อมเปลี่ยนวิธีที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับข้อมูลและอำนาจ

ในเชิงปฏิบัติ ข้อเสนอสามารถนำไปสู่การพัฒนานโยบายและเทคโนโลยีที่ส่งเสริมความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ (transparency and verifiability) ตลอดจนการสร้างภูมิคุ้มกันทางจริยธรรมในสังคมดิจิทัล เพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลไม่หลงยึดกับ “ความจริงเทียม” แต่ดำรงความตื่นตัวทางปัญญาอย่างต่อเนื่อง

บทความนี้จึงมิได้มุ่งแสวงหาความจริงในความหมายแบบดั้งเดิม หากเสนอการเรียนรู้ที่จะอยู่กับ “ความว่าง” ของข้อมูลด้วยปัญญาและจริยธรรมอย่างลุ่มลึก

ภาพที่ 1 : องค์ความรู้จากการศึกษา & ข้อเสนอทางปรัชญา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

แม้ว่าบทความนี้ได้เปิดมุมมองเชิงอภิปรายต่อข้อมูลในยุคไซเบอร์ผ่านเลนส์ของมายาและสุญญาตา แต่ยังมีพื้นที่ให้ขยายผลศึกษาผลกระทบเชิงพฤติกรรมและสังคมของผู้ใช้งานข้อมูลจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ AI และอัลกอริทึมมีบทบาทสำคัญในการผลิตและจัดการข้อมูล การศึกษาวิจัยในอนาคตควรเจาะลึกถึงกลไกและวิธีที่ข้อมูลถูก “สร้าง” และ “เผยแพร่” ในสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์และการรับรู้ของผู้ใช้ในระดับปัจเจกและชุมชน อีกทั้งควรพัฒนาวิธีวัดและประเมิน “ภูมิคุ้มกันทางจริยธรรม” ที่ช่วยลดผลกระทบจากความคลุมเครือของความจริงในโลกดิจิทัล

ข้อเสนอแนะสำหรับการเขียนงานหรือวิจัยทางปรัชญา

นักวิจัยควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการแนวคิดปรัชญาตะวันออกและตะวันตก เพื่อสร้างกรอบวิเคราะห์ที่ครอบคลุมและทันสมัย โดยเฉพาะการนำพุทธปรัชญาเข้ามาส่องสว่างประเด็นโลกยุคไซเบอร์ที่มักถูกวิเคราะห์เพียงจากมุมมองตะวันตก การใช้ภาษาที่กระชับ ชัดเจน และเชื่อมโยงกับตัวอย่างในชีวิตประจำวัน เช่น ซีรีส์ บทสนทนา หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ จะช่วยให้ผลงานเข้าถึงผู้อ่านในวงกว้าง นอกจากนี้ การเปิดพื้นที่ให้เกิดบทสนทนาเชิงวิพากษ์กับแนวคิดเดิมจะช่วยขับเคลื่อนความรู้ในวงวิชาการอย่างสร้างสรรค์และมีความหมาย

สรุป

บทความนี้ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล อำนาจ และความจริงในยุคไซเบอร์ ผ่านกรอบคิดของซีรีส์ Zero Day ที่สะท้อนวิกฤติทางข้อมูลในสังคมดิจิทัล โดยนำเสนอข้อมูลในฐานะ “มายา” และ “สุญญาตา” ตามหลักพุทธปรัชญา ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ข้อมูลไม่มีแก่นแท้หรือความจริงที่มั่นคง แต่เป็นสภาวะที่ประกอบขึ้นตามเหตุปัจจัยและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

บทความยืนยันว่า ข้อมูลในโลกไซเบอร์มิใช่เพียงเครื่องมือของอำนาจเพื่อผลิตและควบคุมความจริงเทียม แต่ยังเป็นองค์ประกอบทางอภิปรายที่กำหนดวิถีการดำรงอยู่ของมนุษย์ในยุคดิจิทัล การตระหนักรู้ใน “สุญญาตา” ของข้อมูลจึงเป็นกุญแจสำคัญในการปลดปล่อยตนจากมายาแห่งข้อมูล และก้าวสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับธรรมชาติของความจริงและการมีอยู่

ข้อเสนอทางปรัชญาที่สำคัญคือ การพัฒนา จริยธรรมสุญญาตาดิจิทัล (Digital *Sūnyatā* Ethics) เพื่อรับมือกับความท้าทายของยุคข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและซับซ้อน การเปิดใจรับความไม่เที่ยงของข้อมูลและความจริงเป็นหนทางที่จะสร้างสังคมที่ตื่นตัวทางปัญญาและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง

สุดท้าย บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาและวิจัยต่อเนื่องในมิติปรัชญา การเมือง และเทคโนโลยีข้อมูลเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเตรียมสังคมและปัจเจกบุคคลให้พร้อมรับมือกับความท้าทายของ “มายาแห่งข้อมูล” ในโลกยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพล ใจจริง. (2564). การเมืองของความจริง: รัฐชาติ ศาสนา กับมายาคติในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: ฟาเดียวกัน.
- พุทธทาสภิกขุ. (2543). ปัญญาเห็นธรรม. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พุทธทาสภิกขุ. (2546). ปัญญาและสุญญตา. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and Simulation* (S. F. Glaser, Trans.). University of Michigan Press.
- Dreyfus, G. B. J. (2003). *Recognizing Reality: Dharmakirti's Philosophy and Its Tibetan Interpretations*. SUNY Press.
- Floridi, L. (2014). *The Fourth Revolution: How the Infosphere is Reshaping Human Reality*. Oxford University Press.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* (A. Sheridan, Trans.). Pantheon Books.
- Garfield, J. L. (1995). *The Fundamental Wisdom of the Middle Way: Nāgārjuna's Mūlamadhyamakakārikā*. Oxford University Press.
- Gethin, R. (1998). *The Foundations of Buddhism*. Oxford University Press.
- Harari, Y. N. (2017). *Homo Deus: A Brief History of Tomorrow*. Harper.
- Harvey, P. (2013). *An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices*. Cambridge University Press.
- Netflix. (2024). *Zero Day* [TV series]. Netflix Studios.
- Rahula, W. (1974). *What the Buddha Taught*. Grove Press.
- Wynn, M. (2010). Cyberspace and the philosophy of emptiness. *Journal of Buddhist Ethics*, 17, 120–137.